

MET BIJDAGEN VAN ARNOUD VAN DER MEULEN, JOHN VAN VLIET EN HENK WIJKHUISEN

Vogels

Tom Loorij, Frederik Hoogerhoud, Wim Kooij, Ed Opperman, 2001. Broeders Trekkers en Dwalers, Vogels van Den Haag en omgeving. Uitgeverij "De Nieuwe Haagse", Den Haag. ISBN 90-72766-95-4. Prijs € 15,85.

Deze beschrijving van de Haagse avifauna is verschenen in opdracht van de Vogelbescherming 's-Gravenhage e.o. ter gelegenheid van haar 75-jarig bestaan. De auteurs scheppen terecht op over de vogelrijkdom van het beschreven gebied. De rijkdom is te danken aan de ligging langs een van de belangrijkste Europese trekroutes, de variatie van landschapstypen en aan het feit dat de gemeente Den Haag vijftien vogelreservaten en -tuinen beschikbaar stelt aan de Haagse vogels. Met dit boek willen de auteurs en de opdrachtgever aan de plaatselijke vogelliefhebbers duidelijk maken om welke soorten en aantallen het precies gaat. Het is de bedoeling dat de mensen er zelf op uittrekken om de broeders, trekkers en dwalers op te sporen. Aangegeven wordt waar waarnemingen gedaan zijn, zodat de liefhebber deze plekken daadwerkelijk op kan zoeken. Per vogelsoort worden waarnemingen beschreven, waarbij wordt ingegaan op aantallen, locaties en trends. De teksten zijn pakkend geschreven en bijna iedere soort wordt afgebeeld in een tekening of op een van de zes tien pagina's met kleurenfoto's.

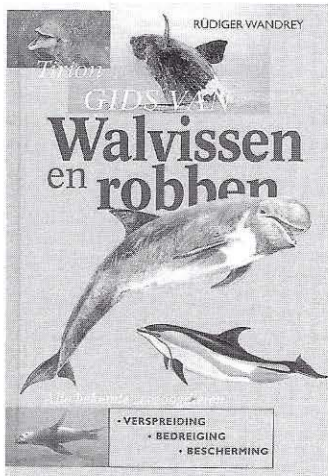

Walvissen en robben

Rüdiger wandrey, 2001. Gids van walvissen en robben. Tirion Uitgevers BV, Baarn. ISBN 90-5210-430-1. Prijs € 26,95.

Ook in de Nederlandse kustwateren kun je een zeezoogdier aantreffen. De meeste van ons hebben in het Waddengebied of in

Zeeland dan ook wel eens een zeehond gezien. Vanaf de boot naar Vlieland bijvoorbeeld. Daar is het vaste prik: de grijze zeehonden zwaaien nog net niet terug. Helaas blijft het daar meestal bij. Zo nu en dan strandt er eens een potvis of een dolfijn. Om meer van dit soort dieren te zien moet je naar het buitenland. Helaas is dan niet altijd duidelijk welke dolfijn of zeehond daar rond je vakantie-eiland zwemt. Deze gids kan je daarbij in het vervolg behulpzaam zijn. Alle op de wereld voorkomende zeezoogdieren staan erin beschreven. Ook de lamantijn en de boto dus! De gids begint met een korte maar degelijke uiteenzetting van de evolutie en biologie van deze zeedieren. Ook zaken als het gebruik van echolocatie en de vermeende intelligentie van veel soorten worden besproken. Vanzelfsprekend wordt ook aandacht besteed aan de walvisvangst, al eindigt dat deel in een wat warrig betoog over nut en noodzaak van populatiebeheersing. De schrijfstijl is verder meestal beknopt en helder, waardoor de gids toegankelijk lijkt voor een groot publiek. Zoals het een goede gids betaamt, is het grootste deel gevuld met soortbeschrijvingen. Wat je daarvan verwacht staat erin: verspreiding, habitat, levenswijze, enzovoorts. Van alle soorten zijn tekeningen opgenomen, vaak aangevuld met een foto. Een verspreidingskaartje ontbreekt evenmin. De vraag blijft of je er op de pont naar La Gomera iets aan hebt. Doorgaans zie je immers niet veel meer dan wat rugvinnen door het water schieten. Bij veel soorten, maar helaas lang niet bij alle, wordt in een alinea 'herkennen op zee' uiteengezet waar je dan op moet letten. Veel meer informatie dan 'let op de vorm van de rugvin', wordt daar niet gegeven. De tekeningen zijn dan behulpzaam, maar een foto van de vin zoals je die in de werkelijkheid ziet zou dan prettig geweest zijn. Gezien de volledigheid van het boekwerk is dat geen

groot gemis: de zeekeo en de Orinoco dolfijn kunnen ons niet langer ontgaan.

Verspreiding van zaden

Ferry Bouman, Dieter Boesewinkel, Rob Bregman, Nora Devente en Gerard Oostermeijer, 2000. Verspreiding van zaden. KNNV Uitgeverij, Utrecht. ISBN 90 5011 133 5. Prijs €27,05.

Het boekje is al een klein jaartje uit, maar is beslist de moeite waard om onder de aandacht te brengen. Voorzien van werkelijk prachtige foto's die via de elektronenmicroscopie zijn gemaakt. Helder wordt uiteengezet hoe planten zich verspreiden. In het boek worden meer dan tachtig soorten planten beschreven. Hoe kleefkruid en hondstong werken, weten we als duinstruimers meestal uit eigen ervaring. Ook voor de verspreiding van paardebloemen is weinig verbeelding nodig. En dat vogels besjes eten en die elders weer uitpoepen is ook geen nieuws. Eerlijk gezegd had ik er nooit bij stil gestaan dat de parnassiazaden tot in de winter bezig zijn zich te verspreiden. De extreem lichte zaden verwaaien niet alleen, maar worden in de natte duinvalleien ook door het water verspreid. Je ziet dan net als bij de slanke duingentiaan dat er op het niveau van de hoogste winterwaterstand zaden ontkiemen. Een ander leuk weetje gaat over de verspreiding van het duinvioltje. Aan het zaad zit een zogenaamd mierenbroodje, dat verspreiding door mieren aantrekkelijk maakt. Maar ook met het wgschieten van zaden kan maximaal vijf meter worden overbrugd. Liever neemt de mier echter het maarts violtje mee, omdat het mierenbroodje van deze vrucht groter is. Dit violtje is dan ook voor de verspreiding vooral afhankelijk van transport door mieren. Dit is nu typisch informatie die je in andere boeken niet zo snel zult aantreffen. Het boek is dan ook een welkome aanvulling binnen de veelzijdige en kwalitatief hoogwaardige bibliotheek van de KNNV.

De natuur als beeld

Matthijs G.C. Schouten, 2001. De natuur als beeld in religie, filosofie en kunst. KNNV Uitgeverij, Utrecht. ISBN 90 5011 127 0. Prijs € 27,23.

Opvallend is de relatief geringe belangstelling voor (cultuur)filosofische/sociologische en maatschappelijke vraagstukken die betrekking hebben op natuur en landschap. Ik begrijp dat je geen biologie gaat studeren als je gegrepen wordt door typische alfa-onderwerpen. Veel ecologen komen echter wel op posities terecht waar iets verwacht wordt van een maatschappelijke engagement. Het is alles inhoudelijk wat de klok slaat en daar kweek je weinig draagvlak voor natuur mee in de samenleving. Zelden voer je een diepgaand gesprek waarin natuur en natuurbescherming in een maatschappelijke context wordt geplaatst. We

hebben natuurlijk de filosofen van het landschap en ecologie als Ton Lemaire, Wim Zwiers, Marius de Geus of Wouter Achterberg, maar hoe vaak worden deze lieden geciteerd in inhoudelijke discussies? Filosofie en de maatschappelijke context van natuur is binnen natuurbeheer te vaag en wellicht een maatje te groot. Daar kun je geen beleid en masterplan mee maken of erger, een projectplanning op los laten. Het is dan ook een feest dat de professor van de Ierse hoogvenen, Matthijs Schouten, in het kader van het eeuwfeest van Staatsbosbeheer een boek heeft mogen schrijven over de beelden van natuur die de mens zich ervan vormt. Schouten is hoogleraar natuurfilosofie in Ierland en medewerker van Staatsbosbeheer.

In het uitermate boeiende boek komen natuurbeelden aan de orde met als invalshoek literatuur, beeldende kunst, filosofie, theologie en religie. Zonder grenzen te stellen schetst Schouten de verschillende natuurbeelden in de loop der eeuwen bij onder andere Boeddhisme of binnen de joods-christelijke traditie. Tijdgenoten voeren het woord. Daarmee worden de natuurbeelden neergezet van de Griekse Oudheid, de Renaissance of het Zen-boeddhisme in Japan. Het is een prettig leesbaar boek met heldere teksten, waardoor deze materie voor iedereen toegankelijk is, ook voor ecologen! Ik vond het verfrissend dat juist de KNNV heeft getekend voor deze uitgave naast alle voortreffelijke veldgidsen en wetenschappelijke ecologische verhandelingen. Wat mij wel enigszins verbaasde is dat er relatief weinig aandacht is voor de Germaanse roots in onze Delta. Er is relatief veel aandacht voor de Keltische en Boeddhistische invalshoek, dat wellicht iets zegt over de voorkeur van de auteur. Het zou overigens geen kwaad kunnen als er meer Boedha zou zijn binnen onze samenleving in het geheel en binnen de natuurbescherming in het bijzonder.

Europese vogels

Killian Mullarney, Lars Svensson, Dan Zetterström, Peter J. Grant, 2001. Europese vogels, alle vogels van Europa, Noord-Afrika en het Midden-Oosten. Tirion Natuur, Baarn. ISBN 90-5210-446-8. Prijs € 67,90.

Mijn (HW) eerste echte vogelboek was de "Bruun", beter bekend dan de "Gids voor de vogels van Europa". Een uitgave van Elsevier in 1972. Deze veldgids werd echter door vogelaars nooit als echt volwaardig beschouwd. Als je echt meetelde had je natuurlijk de "Kist", maar die was nogal aan de prijs voor een scholier van dertien. Mijn gids voldeed en werd goed gebruikt. Bij elke soort staat de plek en soms de datum van de eerste waarneming. Een jaar na de Bruun bracht Elsevier de "Heinzel" uit. Deze gids was uitgebreid met de vogels van Noord-Afrika en het Midden-Oosten. Erg handig voor Turkije of Israël. Pas in de

jaren negentig kwamen weer nieuwe gidsen op de markt. Inmiddels is vogelen een populaire hobby geworden en was er behoefte aan wat uitgebreidere gidsen. De bekende gids van de zweed Lars Jonsson werd een trendsetter. Alleen was deze gids in de Nederlandse bewerking nogal zwaar en groot. Net iets te omvangrijk om als gids in een buitensportjas te steken. De oorspronkelijke Zweedse editie was beter hanteerbaar. Zowel de Peterson, Jonsson als de Heinzel worden tegenwoordig uitgegeven door Tirion in Baarn. Inmiddels is ook de ANWB op de markt gekomen met een uit het Zweeds vertaalde veldgids van Mullarney, Svensson, Zetterström en Grant. Perfecte tekeningen en waar nodig uitgebreide veldkenmerken en vliegbeelden maken deze gids tot het beste wat momenteel op de markt voorhanden is. Deze gids is nu ook verkrijgbaar in groot formaat. In 1972 bracht Elsevier de "Bruun" uit als boekwerk. Het duurde dus ruim een kwart eeuw voordat een uitgever zich weer waagde aan het uitbrengen van een "veldgids" op ruim A-4 formaat. Uiteraard geldt het compliment voor de veldgids van Mullarney ook voor het Tirion-boek. Alleen het formaat verschilt, de inhoud is identiek. De vraag is natuurlijk wel waarom je € 67,90 gaat uitgeven als de veldgids nog geen € 27 kost. Maar als verjaardagscadeau, bij een jubileum of een ander hoogtepunt misstaat het beslist niet als je met dit boek aan komt zeten. Een liefhebber van vogels zal het dankbaar aanvaarden en vermoedelijk ook raadplegen.

Geestelijk uit je dak

Andreas Alberts, Peter Mullen, 2001. Psychoactieve planten, paddestoelen en dieren. Hoe de natuur onze hersenen kan beïnvloeden. Tirion Uitgevers BV, Baarn. ISBN 905210431x. Prijs € 22,65.

Tsja, als dit geen bestseller wordt, dan weet ik het niet meer. Alleen al bij het Dancevalley festival in Spaarnwoude in 2001 waren 90.000 jongeren, waarvan de meeste zich te buiten gingen aan drugs-

gebruik. Je bent jong en je slikt wat. Dat wordt kennelijk steeds vaker geaccepteerd. Ik (HW) moet daar nog aan wennen en houd mijn hart vast voor mijn dochters. Nu waren er al decennia lang boeken op de markt die de geneeskrachtige werking van planten beschreven. Dus wie de psychedelische werking van nootmuskaat, koffie en vanille wilde weten kon dat altijd al opzoeken. Maar een boek dat specifiek ingaat op de beïnvloeding van de hersenen, dat heb ik nog niet eerder in handen gehad. Het gebruik van de natuur om de gemoedstoestand te beïnvloeden is waarschijnlijk zo oud als de mens bestaat. Neem een (natuur)volk en er valt wel iets te vertellen over (initiatie)riten waar paddestoelen, planten of dieren werden gebruikt. Naar verluidt namen de Vikingen voordat ze aan hun rooftochten begonnen eerst wat aftrekkel van de vliegezwam. En de indianen in de Andes kauwen al sinds mensenheugenis cocabladeren. Misschien een idee voor topsporters als vervanger van het actuele Nandrolon? Voor de echte liefhebber is er dus een handige gids. Te beginnen bij het keukenkastje (koffie, thee, kokosnoot, zwarte peper, vanille) kom je al aardig in de stemming. Vervolgens struin je door de natuur, verzamelt verschillende kruiden en paddestoelen en maakt dit af met bufotoxine, de uitscheiding van een gewone pad. Het probleem is dat de meeste producten bijwerkingen vertonen. Een leverdepressie, hartritmestoornissen, ademdepressie of een snelle dood behoort tot de risico's. Zowel de uitgever, de schrijvers als deze recensent is overigens niet aansprakelijk voor uw experimenten. Ik heb genoten van het boekje. De teksten zijn soms wat beknopt, maar men heeft kennelijk een veldgids willen maken en dat vraagt om enige beperking in de tekst. Er is een heldere inleiding over psychoactieve stoffen en voor de liefhebbers aan het eind ook een stukje chemie voor beginners. Het is bovendien leuk om tijdens excursies iets te kunnen vertellen over de geestverruimende werking van planten, paddestoelen en dieren. Mijn ervaring is dat vrijwel iedereen hier wel in geïnteresseerd is. Het is namelijk onbekend, spannend en best wel een beetje eng.

In het decembernummer van DUIN stond een recensie van een boekje voor kinderen over sporen van vogels in de natuur. Een niet al te lovende recensie. Het boekje is bedoeld voor kleine kinderen en enthousiast ontvangen in deze doelgroep. Het boekje was ook een cadeautje voor het 100-jarig bestaan van Vogelbescherming en wordt daar verspreid onder de jongste leden. Kijk je met een scherp analytisch blik als volwassene, dan kun je tot een negatief oordeel komen. Misschien hadden we door de bril moeten kijken van kinderen. Dan kun je tot een andere conclusie komen, want het is vooral een boekje om kinderen te enthousiasmeren voor de wondere wereld van de vogels. En belangstelling kweken voor vogels en hun sporen is beslist gelukt. We zouden de auteur, Monica Wesseling, tekort doen als we het bij de recensie zouden laten. Als auteur van natuurverhalen in onder meer Natuurbehoud en Op Pad timmert zij meer dan verdienen aan de weg om het draagvlak voor natuurbescherming te vergroten. Zullen we in het vervolg met wat meer kinderlijke verbazing naar de natuur gaan kijken?